

Stöd för tanken

Appar är den nya tidens kognitiva hjälpmedel. Föreningen kognitivt stöd jobbar hårt för att sprida

kunskap men oroas över att arbetsterapeuternas alltmer pressade arbetsdagar riskerar att bli ett hinder för förskrivning.

Text: Marika Sivertsson
Foto: Alexander Mahmoud

”Man får inte prioritera bort stöd som så tydligt ökar självständigheten i vardagen”

Det är grått ute, kanske blött. Vilka skor passar? Appen ”Kläder efter väder” vet, eftersom den är synkad med SMHI – med ett knapptryck på telefonen eller surfplattan kommer en hel utstyrsel med lagom varm och vattentäta kläder upp på skärmen. Om det är bilder på standardplagg eller på de kläder som finns i den egna garderoben är upp till användaren.

Appar för mobiltelefoner och surfplattor är den nya tidens produkter för kognitivt stöd. ”Kläder efter väder” är ett exempel som Föreningen kognitivt stöd, FKS, varit med om att utveckla tillsammans med Myndigheten för delaktighet och it-företaget Knowit. Appen finns på marknaden från och med denna månad, och är gratis. Den byggs i öppen källkod vilket innebär att det är möjligt för intresserade att utveckla den för att omfatta fler områden, som exempelvis fritid: Jag ska spela fotboll. Vad ska jag ta på mig?

– Den här appen är ett väldigt bra beslutsstöd för personer med kognitiva nedsättningar. Men för att den ska fungera bra behöver den kombineras med andra former av kognitivt stöd – i det här fallet en strukturerad garderob, säger Sofia Ringvall, FKS.

Föreningen startade 2001 när Hjälpmedelsinstitutet lade ner avdelningen för begåvningsstöd och är en fristående förening. Den arbetar med att göra kognitiva hjälpmedel tillgängliga för fler, med att medverka i grupper för standardisering av kognitivt stöd, och med att ta fram och sprida kunskap om vad som är ett bra

kognitivt stöd. Två inspirationsdagar om året är en av föreningens viktigaste uppgifter, och i hjälpmedeldata-basen på webbplatsen kan alla som vill leta rätt på kognitiva hjälpmedel som kan underlätta i vardagen.

Medlemmarna är främst arbetsterapeuter, specialpedagoger, logopedier eller personer med egna kognitiva nedsättningar. Genom dem får styrelsen omedelbar kontakt med fältet och därigenom information om vad som efterfrågas av personerna de möter. Och i samarbeten med yrkesgrupper som interaktionsdesigner tillför föreningens representanter den kunskap som behövs i utvecklingen av digitala hjälpmedel.

För nu är det välfärdsteknik och de digitala hjälpmedlen som står för den mest spännande utvecklingen. I en allt mer komplex vardag använder sig människor i allmänhet av digitalt kognitivt stöd. Det tydligaste är kalendrar med påminnelsefunktioner, eller hälsoappar som bidrar till att uppnå mål. Utbudet är enormt, många appar är avancerade, och det kan vara svårt för personer med kognitiva funktionsnedsättningar att hitta en bra strategi för att hitta relevanta appar och använda dem.

Susanne Barkvik, som liksom Sofia Ringvall är styrelseledamot, berättar om en klient som hade tre olika mobiltelefoner med varsin kalender – en för jobb, en för fritid och en för träning.

– Ofta är de appar som finns inte helt genomtänkta. Vår uppgift är att välja ut dem vi tror kan ge stöd och göra dem tillgängliga för så många som möjligt. Ska man få fram appar som fungerar för personer med kognitiva nedsättningar behöver man först utreda behovet.

De senaste åren har föreningen märkt att frågorna till de yrkesgrupper som förskriver kognitiva hjälpmedel ökat kraftigt. Därmed ökar kraven på arbetsterapeuterna – det kräver tid att sätta sig in i det stora utbudet, och det behövs utbildning så att arbetsterapeuter själva ska klara att hantera och värdera den teknik som finns att tillgå.

– Men digitala kognitiva stöd kräver också tid för stöd och uppföljning. En rollator är enkel – den som får den vill gå och vet hur man gör. Inlärningen av kognitivt stöd kräver något helt annat, och förutsättningen för att stödet ska fungera är att personen har

förstått alla delar i genomförandet, konstaterar ordföranden Eva Öhström-Holmqvist.

När inte utrymme finns i arbetsterapeutens jobbvardag för tidskrävande insatser uppstår risk att ett bra hjälpmedel inte förskrivs fastän det är tillgängligt. Och om ett bra hjälpmedel inte i tillräcklig omfattning förskrivs, så utvecklas inte hjälpmedlet. I värsta fall försvinner det från marknaden.

I dagsläget finns inte så många kogniti-

”Vi uppfattar att kunskapen om kognitiva hjälpmedel är liten bland dem som beslutar om tilldelning av resurser.”

Eva Öhström-Holmqvist, Susanne Barkvik och Sofia Ringvall arbetar med att sprida kunskap om kognitiva hjälpmedel.

va digitala hjälpmedel att förskriva, och föreningen ser det som oerhört viktigt att de som finns kommer ut till personer som behöver dem. Enligt FKS kan särskilt personer med demens klara av sin vardag bättre och under längre tid om de på ett tidigt stadium får tillgång till besluts- och tidshjälpmedel. Resurser till att möta deras behov skulle innebära ytterligare resurser till utveckling.

– Man får inte prioritera bort stöd som så tydligt ökar självständigheten i vardagen, och som också fungerar som träning i att självständigt planera och strukturera aktiviteter. Det behöver bli en självklarhet

att detta utrymme ska finnas, men vi uppfattar att kunskapen om kognitiva hjälpmedel är liten bland dem som beslutar om tilldelning av resurser, säger Eva Öhström-Holmqvist.

Övriga instämmer. Föreningen ser sin uppgift som viktigare än någonsin. Dels för att sprida kunskap om produkterna, men också för att bidra till den etiska diskussionen.

– Det kan uppstå många frågor; kan det leda till ensamhet? Vad kan hända med assistans och boendestöd, exempelvis? Vi tänker att självständighet måste betyda

rätten att fatta beslut. Det måste vara möjligt att få prova ett hjälpmedel för att se om det fungerar bra, utan att förbinda sig till att behålla det på bekostnad av annat stöd, säger Susanne Barkvik.

Men den första uppgiften är alltså att se till att de nya hjälpmedlen utvecklas så att de faktiskt finns där att prova.

– De kognitiva stöden är lika viktiga som de fysiska, konstaterar Sofia Ringvall:

– Alla vet att det är viktigt för barn att kunna gå till skolan. Men att kunna planera så att man kan tillgodogöra sig undervisningen när man väl är där är lika viktigt. ■